

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 21 JANUARI 1942

No. 1357

HOOFDREDACTEUR:
M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:
H. W. Lambers (Zwartewaal).

Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20.85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD: Blz.

Het Vestigingsverbod Kleinbedrijf door J. S. Schuy- leman	38
Een internationaal petroleumconflict ten deele op- gelost door F. S. Noordhoff	40
Het Japansche budget door Dr. T. Huitema	43
Economisch leven en sociale politiek van Ierland door H. Fehlinger	44
Boekbesprekingen.	
Dr. A. Hollenberg: De natuurlijke inrichting der samenleving als grondslag voor een nieuwe staat- kundige en sociaaleconomische orde, bespr. door H. W. Lambers	45
Maandcijfers.	
Maandcijfers en weekcijfers betreffende den eco- nomischen toestand van Nederland	46
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied	47
Statistieken.	
Bankdisconto's - Wisselkoersen - Bankstaten	47—48

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Van de *geldmarkt* wederom geen nieuws van beteekenis. De saldi van anderen bij De Nederlandsche Bank zijn thans aangegroeid tot een cijfer, dat dat van vóór de storting op de laatste staatsleening overtreft. De nog steeds voortdurende aanwas van de portefeuille papier op het buitenland maakt een verdere verruiming van de geldmarkt aannemelijk, voorzover althans de invloed daarvan niet wordt gecompenseerd door de toeneming van den biljettenomloop. De binnenkort te verwachten uitgifte van nieuwe pasmunt zal de positie van de schatkist eenigermate verruimen, maar het is niet onmogelijk, dat dit deels zal gaan ten laste van het uitgegeven bedrag aan zilverbons. Dat op de geldmarkt deze factor zich zou doen gelden is niet waarschijnlijk, omdat nauwelijks aangenomen kan worden, dat de circulatie aan bankpapier er noemenswaardigen invloed van ondergaat.

De *obligatiemarkt* was in de verslagweek over het algemeen gunstig gestemd. De meeste leeningen sloten de week op een hooger peil dan bij de opening. De nieuwe $3\frac{1}{2}$ pCts.-leening 1941 heeft weliswaar het peil van den koers van uitgifte nog niet bereikt, maar de marge is nog slechts betrekkelijk gering. Ook de 4 pCts.-leening 1941 was vast, vooral na de loting, terwijl ook de gestaffelde leening 1938 van goede vraag blijk gaf door een stijging tot ruim boven de 94 pCt. Alleen de Indische leeningen hadden onder aanbod te lijden. Weliswaar ligt de koers nog vrij belangrijk boven het kort geleden geregistreerde laagte-record, maar in vergelijking tot de voorgaande week is toch weer een teruggang van om en nabij de 4 pCt. te boeken. Deze daling spreekt natuurlijk des te meer, nu de algemeene tendens op de obligatiemarkt naar boven gericht was. Wellicht, dat wat meer stabiliteit in het koersverloop dezer waarden wordt bereikt na den eerstkomenden couponvervaldag, ten aanzien waarvan wellicht hier en daar nog twijfel bestaat, of de coupons gehonoreerd zullen worden onder de gewijzigde omstandigheden.

De *aandeelenmarkt* heeft geen bijzonder groote fluctuaties vertoond. Nederlandsche aandelen bleven nagenoeg onveranderd, terwijl Indische fondsen per saldo een daling ondergingen, hoewel zij de week niet op het laagste punt sloten. De meeste Indische aandelen hebben thans een daling ondergaan (sedert 6 December) van circa 40 tot 50 pCt. van hun koerswaarde bij het uitbreken van den oorlog in het Verre Oosten. Een enkel fonds heeft de 50 pCt. daling overschreden, zooals bijv. aandelen Tarkan (ondanks het belangrijke herstel, dat deze waarden in den loop der week vertoonden), aandelen Deli, en Deli-Batavia Tabak, enkele Sumatra-rubberwaarden, aandelen Portland Cement en enkele andere. Oliewaarden van meer internationaal karakter — onder leiding van Koninklijke — vertoonden een daling van 35 tot 40 pCt. Bij scheepvaartwaarden was het dalingspercentage zeer uiteenlopend, de meer Indisch georiënteerde lijnen daalden 35 tot 45 pCt. (K.P.M. het zwaarst), aandelen K.N.S.M. bijv. 23 pCt., en aandelen Holland-Amerika-lijn bijv. slechts 15 pCt.

HET VESTIGINGSVERBOD KLEINBEDRIJF.

Reeds verscheidene maanden ging het gerucht, dat een vestigingsverbod voor het kleinbedrijf op komst was. Gelijk de meeste van deze „verhalen” was het op een grootere of kleinere mate van fantasie gebaseerd. Nu het Besluit gekomen is, blijkt, dat slechts een deel der veronderstellingen nit is gekomen. Niet alle mutaties van ondernemers immers, vallen onder de werking van dit Besluit.

De achtergrond van het vestigingsverbod.

De achtergrond van het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 kan samengevat worden in twee punten:

I. het tegengaan van nieuwe vestigingen op elk gebied van het kleinbedrijf;

II. het remmen van de steeds verder gaande branchevervaging, vooral op het terrein van den detailhandel.

I. Op de bestrijding der bestaande en steeds erger wordende overbezetting, welke vooral bij kleinhandel en ambacht te zien is, doch eveneens in het pension- en kamerverhuurbedrijf — en in het verleden ook in het reisbureaubedrijf — zulke vormen aangenomen heeft, dat de Overheid er niet meer afzijdig tegenover kan staan, is het Besluit in de eerste plaats gericht.

Het moge waar zijn, dat in ons land het aantal kleinhandelsbedrijven per hoofd van de bevolking geringer is dan in andere landen — de bevolkingsdichtheid en de omzet per bedrijf zijn hier dan buiten beschouwing gelaten —, het is niettemin waar, dat gedurende de laatste twintig jaren te velen tot het middenstandsbedrijfsleven zijn toegelaten, zoodat het een onoverzienbaar gedrang is geworden van „voortdurend wisselende maar desalniettemin in aantal steeds groeiende dwergbedrijfjes, die voor een niet onbelangrijk deel moeilijk anders dan als heunhazerij-onderneminkjes kunnen worden gekwalificeerd”. (Voorloopig Verslag Tweede Kamer). Bij de bestaande totale behoeftebevrediging en de vigeerende prijsmarges, kunnen velen der bedrijfsgeenooten niet een zoodanigen omzet behalen, dat zij een bij hun positie passend levenspeil weten te bereiken. Deze toevloed is vooral in de jaren der economische depressie zoodanig de perken te buiten gegaan, dat het vertrouwen van het publiek in de kwaliteit der ambachtsproducten, in de deskundigheid van den kleinhandelaar met betrekking tot de keuze van zijn assortiment en speciaal in de manier van aflevering, in vele gevallen ernstig is ondermijnd. Ook de dienstverleeningenbedrijven hebben door gemis aan vakbekwaamheid vaak aanleiding tot klachten gegeven. Het gevolg is een verspilling van arbeid en kapitaal, die in geenen deele evenredig geacht kan worden aan de prestaties, welke er in totaal voor verleend zijn.

De Vestigingswet Kleinbedrijf 1937 heeft voor een twintigtal bedrijfstakken een regeling gebracht, bij welke tevens een tijdelijke spertijd werd ingevoerd, en waardoor de vestigingen gedurende een zekere periode sterk beperkt worden. Naast de Vestigingswet bestaat een aantal regelingen van privaatrechtelijken aard, die uit het middenstandsbedrijfsleven zelve zijn voortgekomen, zooals de erkenningsregeling der drogisten, der boek- en radiohandelaren. De meeste bedrijfstakken waren echter nog geheel vrij en door de afsluiting der anderen stonden de vrije takken meer dan normaal in de belangstelling der toekomstige ondernemers.

Het Besluit nu stelt elke vestiging van kleinbedrijven afhankelijk van een vergunning van den Secretaris-Generaal van de Departementen van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Landbouw en Visscherij of van een door dezen aangewezen gemachtigde. Een dergelijke vergunning wordt geëischt voor alle bedrijfstakken, behalve ten aanzien van diegenen, waarop de Vestigingswet van kracht is verklaard. Dit brengt dus mee, dat voor bedrijfstakken, die een eigen vestigingsregeling hebben, geen uitzondering is gemaakt. Zij zullen voortaan dus

zowel een officieele vestigings- als een niet-officieele erkenningsvergunning noodig hebben.

II. Reeds voordat Nederland in oorlog kwam, was het probleem der branchevervaging er één, dat dringend om een oplossing vroeg. De negeering van de brancheschillen immers is mede één der oorzaken, waardoor de deskundigheid van den handelaar met betrekking tot het door hem aangeboden assortiment van artikelen wordt aangetast. De moeilijkheden bij de grondstoffenvoorziening en de schaarschte aan afgewerkte producten, gevolgd door de rantsoeneringsmaatregelen voor verbruiker, handelaar en fabrikant, hebben ertoe geleid, dat iedere zaak getracht heeft om haar afzet te vergrooten door artikelen te gaan verkoopen, die niet in haar branche thuis behooren en die de zaak ook niet placht te voeren. Een ieder kent hiervan de meest uiteenlopende voorbeelden uit zijn naaste omgeving. Dat deze poging tot opvoering van den verkoop, indien zij zich uitstrekt over al de branches, niet tot een blijvende vermeerdering leiden kan, ligt voor de hand. De grootere verkoop van het nieuwe wordt immers te niet gedaan door de vermindering der inkomsten, die voortspruiten uit de toegenomen concurrentie in de oorspronkelijke artikelengroep. Uitbreiding van den omzet voor allen kan alleen bereikt worden door een blijvend grootere consumptie.

Teneinde nu voor de toekomst verdere uitwassen van deze brancheverdoezeling te voorkomen, wordt dit verschijnsel mede onder de werking van het Besluit gevat. Daarmee is de bestaande wantoestand op het gebied van de branchevervaging niet teniet gedaan, want het Besluit heeft geen terugwerkende kracht en kan dus de fouten uit het nabije verleden niet opheffen. In vergelijking met de Vestigingswet zal het Besluit zelfs minder branchezuiverend kunnen werken, omdat overnemingen niet aan een vergunning gebonden zijn en het Besluit dus minder diep in het middenstandsbedrijfsleven ingrijpt dan de Vestigingswet.

De term kleinbedrijf.

Zowel de Wet als het Besluit dragen in den naam den term kleinbedrijf. Juist daarom is het opmerkelijk, dat dit begrip bij de beide maatregelen een anderen inhoud heeft. Krachtens de Vestigingswet vallen al de bedrijfstakken op het gebied van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid er onder. Het Besluit heeft een veel ruimeren inhoud. Onder een tak van kleinbedrijf verstaat dit Besluit:

a. iederen tak van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid met uitzondering van degenen, waarop de Vestigingswet van kracht is verklaard;

b. het hotel-, het logement- of herberg-, het café-, het restaurant-, het pension- en het kamerverhuurbedrijf in den zin van de Hotel-, Café-, Restaurant- en Pensionbeschikking No. 2 (Eerste Uitvoeringsbeschikking van 27 Januari 1941);

c. het reisbureaubedrijf.

Het Besluit is niet van toepassing op:

1. den straat- en markthandel;
2. het veilen van goederen;
3. een industrieel bedrijf in den zin van het Bedrijfsvergunningbesluit 1941.

De belangrijkste consequentie volgt uit het feit, dat het Besluit niet geldt voor die takken van bedrijf, die onder de Vestigingswet vallen. Hieruit is in de eerste plaats op te maken, dat nieuwe vestigingen in bedrijfstakken, waarvoor vestigingseischen zijn vastgesteld, niet verboden zijn. Deze nieuwe vestigingen kunnen dus gewoon voortgang vinden, zoolang ten genoegen van de Kamers van Koophandel en Fabrieken wordt aangetoond, dat men voldoet aan de minimum-bepalingen voor handelskennis, vakbekwaamheid en credietwaardigheid.

Bovendien moet uit de formulering van punt a. worden opgemaakt, dat het geenszins in de bedoeling ligt een geleidelijke vermeerdering van het aantal bedrijfstakgroepen, dat onder de Vestigingswet valt, te verhinderen.

Nog steeds kunnen dus afzonderlijke bedrijfstakken onder de werking van het Besluit weggehaald en onder de Vestigingswet gebracht worden. Voor het betreffende bedrijf is dit dan eer een verscherping dan een verzwakking der bepalingen, omdat immers bij de Vestigingswet niet alleen nieuwe vestigingen aan een vergunning onderworpen zijn, doch alle mutaties in ondernemer en in den rechtsvorm der onderneming.

Uit deze twee punten kan dus worden geconcludeerd, dat het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 een overgangskarakter heeft, en dat op den duur een meer omvattende regeling in den zin van de Vestigingswet Kleinbedrijf 1937 verwacht mag worden.

Bedrijven met of zonder inrichting.

Hierbij aansluitend bestaat er een tweede principieel verschil. De Vestigingswet geldt steeds bij het vestigen van een inrichting, bestemd of mede bestemd tot de uitoefening van het betreffende bedrijf. Het aanwezig zijn van een inrichting is, nadat de Vestigingswet van kracht is verklaard op den bedrijfstak, voorwaarde voor het in werking komen der Wet. Bij het Besluit heeft men een geheel andere richtlijn aangenomen. Verboden wordt immers het zonder vergunning vestigen, zoowel van een inrichting als van een onderneming, welke anders dan in een inrichting wordt uitgeoefend, voor zoover deze inrichting of onderneming bestemd of mede bestemd is voor de uitoefening van een tak van bedrijf. Hierdoor wordt dus de vestiging van een zaak, al dan niet in een inrichting uitgeoefend, verboden. De werkingsfeer van het Besluit is dus belangrijk uitgebreider dan die der Wet.

Vestigen.

Wat verstaat het Besluit nu onder „vestigen“?

Voornameijk de zuiver nieuwe vestiging, omdat het doel van het Besluit vooral is gelegen in een beperking van het aantal nieuwe bedrijven. Het vestigen omvat zoowel een nieuwe vestiging van een zelfstandige zaak als het openen van een filiaal. Voorts valt onder den term vestigen het uitbreiden van een bepaalden bedrijfstak met een anderen tak van bedrijf, welke tevoren dus nog niet werd uitgeoefend. Met deze lezing van het tweede lid van artikel 3 kan de branchevervaging, welke soms absurde vormen aangenomen heeft, tot staan worden gebracht. Een ieder, die nu een zaak gaat verkoopen, die normaliter niet in zijn branche thuishoort, vestigt daarmee een nieuw bedrijf en is strafbaar, indien hij niet van te voren voor een vergunning voor die nieuwe vestiging heeft gezorgd. Het ligt wel voor de hand, dat men, gelijk in den spertijd, de vergunningen voor zuiver nieuwe vestigingen slechts spaarzaam zal verleen.

Onder de heersche oorlogsomstandigheden is de bepaling van het derde lid der artikelen 3 en 5 zeer goed te begrijpen. Onder vestiging, zoo staat daar, wordt niet verstaan: het opnieuw ten aanzien van het publiek doen aanvragen door denzelfden ondernemer of door dezelfde ondernemers — en in dezelfde inrichting, respectievelijk onderneming — van de uitoefening van den betreffenden tak van bedrijf, nadat deze uitoefening minder dan een jaar onderbroken is geweest. Ook voor seizoenbedrijven is deze regeling van veel belang.

Wellicht zou het in het belang van het gezonde bedrijfsleven zijn geweest, indien op dezen regel een uitzondering zou zijn gemaakt voor hen, die door faillissement hun bedrijf hebben moeten staken en die daarna weer willen beginnen. Het is steeds als een zwak punt van de Vestigingswet aangemerkt, dat de nieuwe vestiging van den gefailleerde na afloop van het faillissement als een voortzetting van het oude bedrijf is beschouwd. Deze controverse had in dit Besluit tot een oplossing gebracht kunnen worden.

Met een nieuwe vestiging kan ook worden gelijk gesteld de verplaatsing naar een andere gemeente. Voor een inrichting eischt het Besluit in een dergelijk geval een ver-

gunning. Voor het verplaatsen van een onderneming, zoowel binnen een gemeente als naar een andere gemeente, worden geen regelen gesteld.

Teneinde deze beschouwing over de voornaamste verschillen tusschen de Vestigingswet en het Besluit Vestigingsverbod af te ronden, worde even gememoreerd, dat in de onderstaande gevallen volgens de Wet wel, maar volgens het Besluit geen vergunning wordt gevraagd:

1. het overnemen en voortzetten van een bestaand bedrijf;
2. het aanstellen of wisselen van beheerders;
3. het in- en uittreden van vennooten;
4. het wijzigen van den rechtsvorm der onderneming;
5. (gedurende den spertijd) het verplaatsen binnen de gemeente.

De van het Besluit te verwachten resultaten.

Het Besluit Vestigingsverbod zou verder tot doel kunnen hebben een verlaging der distributiekosten in het algemeen. In werkelijkheid is het echter meer waarschijnlijk te achten, dat de meeste gevestigde ondernemers nu eindelijk eens de gelegenheid zullen krijgen om het economisch resultaat van hun zaak boven het nulpunt te brengen.

Ook op andere wijze zal het middenstandsbedrijfsleven zelf er in de eerste plaats profijt van trekken. De rantsoenering van het groote aantal goederen heeft voor den ondernemer tot gevolg gehad, dat in iedere zaak een ongebruikte capaciteit is ontstaan. De verkoopgelegenheid, die vrij komt door de vestiging van nieuwe bedrijven te beletten, terwijl de afsterving van zaken gewoon doorgaat, kan nu aangegrepen worden om de onderbezetting aan te vullen. Zoodoende kunnen de ongedekte kosten weer opgebracht worden.

Men heeft wel eens naar voren gebracht, dat het groote aantal bedrijven in groot- en kleinhandel op de een of andere manier zou moeten worden beperkt, waardoor de omzetten der overblijvende ondernemers verhoogd, en de buitengewoon hooge brutowinstmarges verlaagd zouden kunnen worden. De besparing, die zoodoende werd verkregen, zou den voortbrengers of den verbruikers ten goede kunnen komen.

In aanmerking nemende, dat:

a. het economisch resultaat der kleinbedrijven reeds zoo minime is, dat vele ondernemers genoegen moeten nemen met een zeer onvoldoende belooning voor de werkzaamheden van hen zelf en van hun gezinsleden, medewerkers, en

b. door de vele gerantsoeneerde en dus schaarsche goederen er een belangrijke vrijgekomen capaciteit is, die een deel der bedrijfskosten ongedekt laat, is het onwaarschijnlijk, dat de hierboven weergegeven gevolgen van een beperking zich in de practijk zullen voordoen. Veeleer is het te verwachten, dat de economische voordeelen van het Besluit Vestigingsverbod door het kleinbedrijf aangegrepen zullen worden om den verloren omzet te compenseeren en de lippen boven water te houden.

Het Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 zal, indien het gedurende een langere periode als tijdelijke of overgangsmaatregel toegepast wordt, voor het middenstandsbedrijfsleven ontegenzeggelijk een verbetering kunnen brengen, maar dan zal na afloop ervan de vestiging voorwaardelijk of onvoorwaardelijk weer vrij gegeven dienen te worden. Zooals vanzelf spreekt is een toelating tot het innemen van een zelfstandige positie in het bedrijf, bij het voldoen aan bepaalde maatstaven, de meest bevredigende oplossing voor het kleinbedrijf, gezien de toestanden, die daar in de laatste decennia gegroeid zijn. Een meer algemeene toepassing van de Vestigingswet Kleinbedrijf 1937 of wellicht een vestigingsregeling voor alle bedrijfstakken, welke nog niet onder die wet vallen, zou dan de gewenschte oplossing kunnen geven.

L. S. SCHUYLEMANN.

EEN INTERNATIONAAL PETROLEUM-CONFLICT TEN DELE OPGELOST.

In de jaren 1940 en 1941 is er meer dan eens sprake van geweest, dat de ernstige moeilijkheden, welke in 1938 gerezen zijn tussen Mexico enerzijds en Amerika, Engeland en Nederland anderzijds, uit de wereld geholpen zouden worden. Toch heeft het tot November 1940 moeten duren, voordat het zóver zou komen, dat er een soort van overeenstemming kon worden bereikt tussen de regeringen van Mexico en van de Verenigde Staten, doch zij kon niet worden verwezenlijkt, omdat de Amerikaanse petroleummaatschappijen haar hardnekkig gehandhaafde bezwaren niet wensten op te geven. Thans is het echter blijkbaar wél tot een overeenkomst gekomen. Het loont de moeite, na te gaan, wat aan de totstandkoming van het nieuwe accord is voorafgegaan.

Het jaar 1940.

Begin Januari 1940 hadden de Amerikaanse maatschappijen een in vijf punten samengevat voorstel gedaan, dat, naar het oordeel van den Mexicaans minister van Financiën, Suarez, haar niet alleen een bevoorrechte positie zou verlenen ten aanzien van de betrekkingen met de arbeiders en voor de betaling van de belastingen, doch dat er feitelijk tevens toe zou leiden, dat Mexico een kolonie van de Verenigde Staten zou worden. De Mexicaanse regering kon er dan ook niet aan denken, het voorstel zelfs ook maar in overweging te nemen¹⁾. Kort hierop volgde de mededeling, dat, volgens de uitspraak van het gerechtshof van het eerste district, buitenlandse petroleummaatschappijen, welke bezittingen onteigend waren, geen steun meer aan de wet konden ontlene. Als reden voor deze uitspraak werd vermeld, de weigering der maatschappijen om deskundigen te benoemen, die moesten medewerken aan het officieel vaststellen van de waarde der door de Staat overgenomen bezittingen. President Cardénas zou nu — volgens ditzelfde bericht — accountants benoemen, die het bedrag der schadeloosstelling zouden dienen vast te stellen.

Weer waren derhalve de onderhandelingen vastgelopen door de weinig toeschietelijke houding der maatschappijen, welke een jaar eerder een compromis-voorstel, dat gedaan was door de Amerikaanse regering, al evenmin acceptabel hadden geacht. Natuurlijk konden de maatschappijen tot de evenvermelde mededeling van de zijde van de meest officiële instanties der Mexicaanse regering moeilijk het zwijgen doen en het behoeft derhalve allerminst te verwonderen, dat Donald Richberg, de gevolmachtigde der maatschappijen bij de onderhandelingen in Mexico, het ogenblik gekomen achtte, om de wereld kond te doen, dat deze onderhandelingen tot mislukking waren gedomd, toen president Cardénas aan de eisen van de Mexicaanse arbeidersleiders meende te moeten toegeven. Richberg verklaarde verder, dat een oplossing van het onteigenvraagstuk onmogelijk was, zolang Mexico verklaarde, niet in staat en niet bereid te zijn, om volledige en gewaarborgde schadeloosstellingen te verlenen, tenzij het bewogen kon worden zich vrijwillig te onderwerpen aan alle onpartijdige uitspraken. Verder zinspeelde hij er in dit verband op, dat er in de zomer van 1939 een „gentlemen-agreement” was bereikt, waarbij werd bepaald, dat de maatschappijen onder controle van de Mexicaanse regering gedurende een groot aantal jaren met het beheer van de petroleum-industrie zouden worden belast, en dat na afloop van de overeenkomst de bezittingen weer ter beschikking van de regering zouden worden gesteld.

Volgens zijn mening bleef er nu nog slechts de mogelijkheid over van een oplossing door internationale arbitrage.

Nieuw was dit denkbeeld allerminst, maar toch achtte president Cardénas zich verplicht, in een opzienbarende rede nadrukkelijk te stipuleren, dat Mexico de Monroeleer

en de daarin vervatte mogelijkheden tot interventie in zaken, welke Latijns-Amerika betreffen, nooit heeft erkend en dat het niet zou aarzelen, de hulp in te roepen van andere Latijns-Amerikaanse landen, volgens het principe van het non-interventie-verdrag in de overeenkomst van Buenos-Aires, voor het geval Noord-Amerika internationale arbitrage zou willen inroepen.

Schadeloosstellingen aan afzonderlijke maatschappijen.

Een maand later lekte uit, dat Mexicaanse instanties zich met eigenaren van onteigende maatschappijen in de Verenigde Staten in verbinding hadden gesteld, om te trachten tot afzonderlijke regelingen te komen, hetgeen Mexico tot dat ogenblik een ongewenste procedure had geacht. Met name zou dit contact zijn gezocht met de „Sinclair-groep” (Penn Mex Fuel Cy. en andere dochtermijnen). In September 1940 werd bekend, welke schadeloosstellingen voor de afzonderlijke maatschappijen waren vastgesteld, t.w.:

Koninklijke Shell	143.45	mill. pesos
Standard Oil of California	4.26	„ „
Consolidated Oil Cy. (Sinclair)	0.49	„ „
Cities Service Cy.	1.78	„ „
Sabino Gorde Petroleum Mij.	1.08	„ „
Standard Oil of New Jersey (Huasteca)	25.57	„ „
Continental Oil Cy.	1.42	„ „

De hierbovengenoemde bedragen zijn op 3 September 1940 uit Mexico-City en later nog eens op 16 September 1940 uit New-York overgeseind. Dit verklaart wellicht, dat de tabel geen gegevens bevat betreffende schadeloosstellingen voor andere Amerikaanse en de overige buitenlandse maatschappijen.

Voor de overige dochtermaatschappijen der „Sinclair” waren reeds eerder schadeloosstellingen door de Mexicaanse regering vastgesteld. De waarde van het grondbezit was in bovenstaande bedragen echter niet verdisconteerd, doch de schadeloosstelling daarvoor zou op 22.52 miljoen pesos worden bepaald, naar uit een mededeling van president Cardénas kan worden afgeleid. De president maakte hierbij klaarblijkelijk het bekende scherpe onderscheid tussen door de maatschappijen aangebrachte ondergrondse boorinstallaties en de in de bodem aanwezige petroleum, welke, naar Mexicaans recht, als eigendom van de Staat behoort te worden beschouwd, waarbij echter moge worden aangetekend, dat dit nieuwe recht eerst later tot stand kwam en daarom niet in overeenstemming is met de indertijd overeengekomen concessie-voorwaarden, doch al evenmin met na de afkondiging der grondwet gedane toezeggingen en met de Dwight-Morrow-overeenkomst.

De maatschappijen blijven echter weigeren, dit standpunt als juist te erkennen. Hiermede is metéén de kern van het conflict blootgelegd. Wat nu de beslissingen van president Cardénas inzake de waarde van het grondbezit, waarvoor een schadeloosstelling van 22.52 miljoen pesos bepaald zou worden, betreft, daarover sprak de „Standard Oil Cy. of New Jersey”, als haar oordeel uit, dat het genoemde bedrag slechts als een fractie kon worden beschouwd van de som, welke men in 1938 als eventuele schadeloosstelling had gemeend te mogen eisen en welke men toentertijd op ongeveer \$ 500 miljoen had gecalculleerd. De petroleummaatschappijen zouden — aldus verder de „Standard Oil” — pertinent weigeren, om betalingen te accepteren, welke niet met de geschatte waarde der olieterreinen zouden overeenkomen. De President van Mexico noemde als totaalbedrag voor de schadeloosstellingen de som van 200.57 miljoen pesos.

Enige tijd hierna werd bekend, dat verschillende onteigende petroleummaatschappijen in Mexico appél hadden aangetekend tegen het einde Augustus door het Hoogste Gerechtshof van Mexico gevelde vonnis inzake

¹⁾ Hierbij zij opgemerkt, dat deze minister thans op zij is gezet.

de waardebeoordeling der onteigende bezittingen, doch dit waren alle Amerikaanse maatschappijen. De „Koninklijke Shell” zou onderhandelingen met de Mexicaanse regering hebben aangeknoopt, in verband, waarmede zelfs óver het hervatten van de diplomatieke betrekkingen tussen Mexico en Engeland gesproken werd.

Het „accord” van November 1940.

Op 6 November 1940 dook het bericht op, dat de voornaamste twistpunten tussen de Verenigde Staten en Mexico thans geregeld zouden zijn. Reeds in de komende weken zou een nieuw accord worden ondertekend. De Mexicaanse regering zou ten aanzien van de schadeloosstelling voor de indertijd onteigende Amerikaanse en Engelse olieterreinen grotere tegemoetkoming betonen. Zij zou voorts aan de regering der Verenigde Staten voor het continentale verdedigingsplan bepaalde militaire voorrechten verlenen, hetgeen Mexico tot dusverre steeds van de hand had gewezen. Het betrof hier het recht, om met Noord-Amerikaanse vliegtuigen over Mexicaans gebied te vliegen, alsmede om Mexicaanse vliegvelden en tankinstallaties te gebruiken. De regering der Verenigde Staten zou als tegenprestatie het verbod voor credietverlening aan Mexico opheffen en bovendien generaal Camacho als wettig president van Mexico erkennen.

Het jaar 1941.

Wij zijn thans meer dan een jaar verder, en hebben opnieuw kennis kunnen nemen van de inhoud van een accord tussen de regeringen van Mexico en van de Verenigde Staten. Zal aan dit accord een gelukkiger lot beschoren worden dan aan dat van 6 November 1940?

Alvorens het wat nader te beschouwen, zouden wij nog gaarne enige aandacht willen schenken aan hetgeen in de loop van het jaar 1941 in verband met de onderhavige petroleumkwestie ter algemene kennis is gekomen. Allereerst trof ons dan een bericht uit Engeland, alwaar uit de gewijzigde omstandigheden na de presidentswisseling de hoop werd geput op de spoedige totstandkoming ener bevredigende regeling van de onteigeningsmoeilijkheden. De Mexicaanse autoriteiten hadden tengevolge van de oorlog met ernstige moeilijkheden te kampen, wat de afzet van haar producten betrof, zodat zij er zeker voor te vinden zouden zijn, om een meer tegemoetkomende houding aan te nemen. Maar precies zes maanden later konden wij vernemen, dat de regeringen van Mexico en Engeland nog altijd niet tot overeenstemming waren gekomen in het petroleumconflict, zodat ook de diplomatieke betrekkingen nog niet waren hervat.

Toch was de nieuwe president van Mexico niet werkeloos gebleven. Op 15 Februari 1941 diende hij nl. twee wetsontwerpen bij het Congres in. Een daarvan betrof de uitvoeringsbepalingen op de aardoliewet. Het doel was nu, de deelneming van particulier kapitaal in de olie-industrie gemakkelijker te maken en ook buitenlands kapitaal aan te trekken voor deelneming in de zgn. gemengde maatschappijen, d.w.z. maatschappijen, waarin de Staat over de meerderheid van het kapitaal beschikt. De Mexicaanse minister van Binnenlandse Zaken verklaarde in verband met deze ontwerpen in een persconferentie, dat de wet slechts zou gelden voor nieuwe concessies, doch niet van toepassing zou zijn op de onteigende olievelden. In het bestek van dit artikel willen wij met deze enkele aanduidingen volstaan.

Van hun kant openden de Verenigde Staten opnieuw besprekingen met Mexico, om te komen tot een gezamenlijke defensie op grondslag van de verklaringen van de Pan-Amerikaanse Conferenties te Lima (1938) en Havana (Juli 1940) inzake een gemeenschappelijke verdediging van het Westelijk Halfrond.

Op 13 Juni 1941 vernam het „D.N.B.” uit Mexico-City, dat bij de lopende onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en Mexico over de oplossing van tussen deze landen

bestaande geschillen, ook het probleem der buitenlandse schulden werd behandeld. Deze bedragen \$ 633 miljoen. Het plan was op dat ogenblik, een nieuwe lening uit te geven, welke ook zou moeten dienen voor de uitbetaling van de schadeloosstelling voor de onteigende activa der buitenlandse petroleummaatschappijen in Mexico. De onderhandelingen waren reeds enige maanden gaande, doch hadden een zeer slepend beloop. Zo naderde langzamerhand de openingszitting van het Mexicaanse Congres (2 September 1941) en van deze gelegenheid maakte de nieuwe president gebruik, om met nadruk uit te laten komen, dat de Pan-Amerikaanse landen door banden van solidariteit verbonden waren en dat er met de Ver. Staten de meest vriendschappelijke betrekkingen bestonden. De onderhandelingen over de tussen de twee landen bestaande kwesties, welke vaak tot verschil van mening aanleiding hadden gegeven, zouden weldra — zo voegde de president aan zijn beschouwingen toe — met een overeenkomst eindigen. Een dag later seinde men uit New-York, dat de Amerikaanse regering binnenkort een lening van \$ 50 tot \$ 100 miljoen aan Mexico zou verstrekken, op voorwaarde, dat Mexico in economisch en militair opzicht met de Verenigde Staten zou samenwerken voor de verdediging van het Westelijk Halfrond. Bovendien zou Mexico de Amerikaanse ondernemingen, welker Mexicaans petroleumbezit in 1938 in beslag werd genomen, in contanten moeten schadeloos stellen. Het accord zou alléén betrekking hebben op Amerikaanse petroleummaatschappijen. Verder zou een deel der lening moeten dienen voor stabilisatie van de valuta.

Al spoedig kwamen de commentaren los. Zo werd van Mexicaanse zijde aangevoerd, dat de Verenigde Staten veel beter de douanerechten konden verlagen, welke in het afgelopen jaar niet minder dan \$ 12.8 miljoen dollar hadden bedragen. Ook de Amerikaanse petroleummaatschappijen zouden de leningsvoorstellen afkeuren, welke zouden zijn ingegeven door politieke overwegingen. Terzelfder tijd werd echter bekend, dat leidende figuren uit de Amerikaanse aardolie-industrie besprekingen hadden gevoerd met Amerikaanse regeringsautoriteiten over de exploitatie van de Mexicaanse olievelden. Men verwachtte een versterkte deelneming van kapitaal uit de Verenigde Staten in de Mexicaanse olie-industrie, waarvan reeds circa 50 pCt. bij vroegere gelegenheden in Amerikaans bezit was gekomen, dan wel door Amerikaanse investeringen was tot stand gebracht. J. F. Rippey noemt zelfs een percentage van 58. „Americans at this time own 78 per cent of the mines, 72 per cent of the smelters and 58 per cent of the oil, besides, etc.” („The United States and Mexico”, New-York 1931).

In „We Fight for Oil” geeft Ludwell Denny de navolgende productiecijfers over 1927 in Mexico.

Totale productie (in 1000 vaten): 64.200, waarvan:

Dutch-Shell	22.000
Standard Oil of New Jersey	8.500
Standard Oil (Ind.)	23.000
Gulf Oil Cy.	7.000
Texas Corporation	1.000
Totaal 61.500	

De rest valt dan toe aan verschillende minder belangrijke maatschappijen. De verhouding is hier dus:

Dutch-Shell	Amerik. mijen
35.8 pCt.	64.2 pCt.

Uit het bericht inzake een versterkte deelneming van kapitaal viel af te leiden, dat de onteigeningsbesluiten van het jaar 1938 blijkbaar geen sta-in-dé-weg vormden voor nieuwe financiële transacties.

Het nieuwe accord.

Hiermede is een stukje voorgeschiedenis behandeld, dat een goede achtergrond vormt voor een juiste beoor-

deling van de tot stand gekomen regeling, welke blijkbaar aan de Amerikaanse petroleummaatschappijen zal worden opgelegd, omdat het nationale belang dat, naar het oordeel der Amerikaanse regeringsautoriteiten, nu eenmaal met zich meebrengt. Hoe ziet deze regeling er nu precies uit? Mogen wij afgaan op een bericht uit New-York van 4 October 1941, dan zou de overeenkomst de volgende punten omvatten:

- a. Vooruitbetaling van \$ 9 miljoen op de aan de aardoliemaatschappijen toegestane schadeloosstelling.
- b. Voor de overneming van de Mexicaanse bezittingen der „Standard Oil Cy.” zal als schadeloosstelling een bedrag van \$ 17 miljoen worden betaald.
- c. Een programma voor de aankoop van Mexicaans zilver, welk programma over enige jaren loopt.
- d. Stabilisatie van de Mexicaanse peso op basis van ca. 4,85 pesos per dollar.
- e. Liquidatie van de Noord-Amerikaanse vorderingen op Mexico, ontstaan door de onteigening van landerijen.
- f. Verlening van een crediet van \$ 30 miljoen aan de Mexicaanse regering voor de aanleg van wegen en steunpunten.

Aan deze, blijkbaar van officiële zijde afkomstige, mededeling was een bericht voorafgegaan, dat Amerikaanse belangen de wolfram-, kwikzilver- en nikkelertsafzettingen in Mexico voor de tijd van 20 jaar in exploitatie zouden willen nemen. De transactie werd, zo werd op 16 September 1941 verder geseind, aantrekkelijk gemaakt door de garantie, dat een „niet genoemde” Amerikaanse maatschappij gedurende de eerste vijf jaren, tenminste \$ 2,5 miljoen in deze bedrijven zou investeren en zich verder bereid had verklaard, 85 pCt. van de benodigde werkkrachten uit Mexico zelf te betrekken. Het concern had tenslotte de toezegging gedaan, 7,5 pCt. van de opbrengst der ertsverkopen af te staan, of 15 pCt. van het geproduceerde erts aan de Mexicaanse regering af te leveren. In Mexicaanse mijnbouwkringen blijkt men bovendien van oordeel te zijn, dat financiële groepen in de Verenigde Staten er grote waarde aan hechten, in de naaste toekomst, in belangrijk grotere omvang dan tot nu toe, deel te nemen in de Mexicaanse mijnbouw-industrie.

Op haar beurt liet de Mexicaanse regering nu doorschemeren, bereid te zijn tot betaling van \$ 40 miljoen voor de dekking der vorderingen van Amerikaanse burgers. Dit bedrag had vooral betrekking op de onteigening van gronden en op tal van reeds jaren lopende vorderingen. De betaling zou over 15 jaren worden verdeeld. De eisen uit hoofde der onteigening van de petroleummaatschappijen zouden bij afzonderlijke overeenkomst kunnen worden afgewikkeld.

Onmiddellijk hierna werd wereldkundig, dat aan Mexico een crediet van \$ 100 miljoen zou worden verleend, waarvan een deel zou worden besteed voor de aanleg van het Mexicaanse deel der grote Pan-Amerikaroute, welke van de Verenigde Staten naar Uruguay leidt. Verder zou het in de bedoeling liggen \$ 30 miljoen de basis te doen vormen voor een fonds ter stabilisatie van de peso, waarvoor een lening zou worden verstrekt.

Hiermede zijn de voornaamste bijzonderheden van het nieuwe accord weergegeven, dat in de kringen der petroleummaatschappijen nochtans weinig instemming heeft gevonden. De directie van de „Standard Oil Cy.” heeft nl. op 10 Oct. 1941 een verklaring doen publiceren, waarin werd vastgesteld, dat de oliemaatschappijen in de Verenigde Staten niet in staat zijn, de door de Mexicaanse regering getroffen regeling in verband met de inbeslagneming der oliebronnen van deze maatschappijen, welke indertijd plaats vond, goed te keuren. Indien deze maatschappijen zouden af zien van haar bezit, in Mexico, dan zou dit neerkomen op het prijsgeven van de principes van het volkenrecht, waardoor in andere staten geïnvesteerd kapitaal tegen willekeurige beslag wordt beschermd.

Nader werd nog gemeld, dat de „Standard Oil Cy. of New Jersey” het aanbod van Mexico tot het betalen van \$ 17 miljoen schadeloosstelling afwees, omdat de Mexicaanse regering slechts rekening hield met het bovengrondse bezit, en niet met de oliebronnen. Wij tekenen hierbij aan, dat dit bericht aan duidelijkheid te wensen overlaat. Bedoelt men met het woord „oliebronnen” de boorputten met daarin aangebrachte outillage of ook de zich in de bodem bevindende petroleum? Wordt ook de petroleum hieronder begrepen, dan staan wij weer voor de bekende kwestie: naar Mexicaans recht behoort deze aan de Staat.

Hoe dit zij, succes had dit optreden toch blijkbaar niet; immers 23 October werd bekend, dat de „Reconstruction Finance Corporation” erin had toegestemd; Mexico een lening van \$ 30 miljoen te verstrekken, welke lening ten doel heeft, de Mexicanen te helpen bij de ontwikkeling van de nationale hoofdwegen. Terzelfder tijd werd wereldkundig, dat een handelsverdrag was afgesloten met betrekking tot een goederenruil van een wederzijdse-waarde van \$ 18 miljoen. Volgens dit verdrag zal Mexico voor \$ 18 miljoen méér aan petroleumproducten naar de Verenigde Staten exporteren, in ruil waarvoor Mexico van de Verenigde Staten speciale machine-installaties zal ontvangen, welke leveringen verband houden met de verdere industrialisatie-plannen in Mexico.

Konden de petroleummaatschappijen dus het afsluiten van handelsverdragen niet tegenhouden, zij slaagden er toch wel in, nieuwe onderhandelingen over de schadevergoeding inzake de oliekwesties te doen openen, waarbij de regeringen van Amerika en Mexico in eerste aanleg beide een concessie hebben gedaan. De Verenigde Staten zouden nl. verdere credieten hebben toegezegd voor de stabilisering van de peso, terwijl de aankopen van zilver worden gegarandeerd. Harerzijds zal de Mexicaanse regering verschillende personen van het Cardenas-regiem uit hun ambt ontheffen, zoals den ambassadeur Francisco Majera, den minister van Financiën Suarez, die geen persona grata was in de petroleumwereld, en den minister van Arbeid, Tellez.

Daarmede is de weg als het ware geëffend en wij mogen gerust aannemen, dat thans wel alle zeilen zullen worden bijgezet, om tot overeenstemming te komen. Enerzijds is de positie der petroleummaatschappijen verzwakt, omdat enkele kleinere maatschappijen genoeg hebben genomen met de aan haar toegekende bedragen, welke inmiddels zelfs reeds zijn geïncasseerd, terwijl men verder geneigd blijkt te zijn, nieuwe petroleumconcessies te accepteren op de door Mexico gestelde voorwaarden. Anderzijds heeft de Amerikaanse regering veel meer belang bij de zaak gekregen. In de eerste plaats moet zij rekening houden met een geleidelijke uitputting der eigen vloeibare bodemschatten. Verder gold vrij zeker als overweging, dat Mexico in contact stond met Duitsland en met Italië, zodat, toen dit contact verbroken werd tengevolge van de oorlog, de handelsrelaties met Japan werden versterkt. Voor de Verenigde Staten was het zeer veel waard, dat ook deze relaties verbroken werden en dat verklaart o.i., waarom zij Mexico in zo sterke mate zijn tegemoet gekomen. Inmiddels is bekend geworden, dat er door Mexico in het geheel geen petroleum meer geleverd zal worden aan geheel Frans-Noord-Afrika, aan Spanje, aan de Spaanse bezittingen, en aan de zone van Tanger. De totstandgekomen overeenstemming met Mexico heeft wel een zeer bijzondere draagwijdte²⁾.

F. S. NOORDHOFF.

²⁾ De economische en diplomatieke aspecten van de herhaaldelijk genoemde onteigeningsbesluiten worden helder belicht in de in 1938 verschenen publicatie van John Serocold, „OIL IN MEXICO”.

Interessante bijzonderheden omtrent de persoon en de politieke doelstellingen van president Cardenas troffen we aan in een artikel van W. G. Fitz-Gerald in „The Nineteenth Century”, Londen Juli 1938 (De Kern).

HET JAPANSCH E BUDGET ¹⁾:

Het onlangs bekend gemaakte, aanvullende, begrooingsontwerp voor buitengewone militaire uitgaven, ten bedrage van 3.8 milliard yen²⁾, vestigt nog eens de aandacht op de enorme inspanning, die Japan zich getroost en op de moeilijkheden, die te overwinnen zijn ter verwezenlijking van zijn politiek van economische en staatkundige expansie.

In feite is reeds kort na het uitbreken van het Japans-Chineesche conflict in Juli 1937 het geheele economische leven van Japan op oorlogsleest geschoeid en sindsdien heeft de staatscontrôle zich regelmatig verder geïntensiveerd, zoodat zij thans praktisch alle gebieden van het economisch leven des lands bestrijkt. Naast de militaire mobilisatie is men gaan spreken van een „economische mobilisatie”, en ter uitvoering daarvan zijn aan de Regeering verreikende volmachten verleend.

Een straffe leiding was ook een eerste vereischte, teneinde deze actieve politiek van continentale expansie uit te voeren. De overheerschende idee, dat ieder zijn privéwensen en verlangens moet opgeven ter wille van het nationale belang, heeft tot velerlei beperkingen gevoerd, teneinde op die wijze productieve krachten voor de militaire belangen vrij te maken. De productie en de verkoop van luxe goederen zijn totaal verboden, tenzij de productie voor den uitvoer geschiedt. De beperking van de consumptiegoederenindustrie en van den niet-noodzakelijken, deviezenkostenden, invoer heeft zelfs een zekere goederenschaarschte doen ontstaan, zoodat van een aantal artikelen reeds rantsoenering plaats vindt (rijst, suiker, rubberzolen, bepaalde katoenen stoffen, tarwe, tarwemeel e.a.). De rijstbouw is onder staatscontrôle gebracht en een tienjarenplan voor de ontwikkeling van den landbouw is ontworpen. Zelfs in Japan, waar de levenswijze toch al eenvoudig was, is men langzamerhand gaan spreken van een „Spartaansche vereenvoudiging van den levensstijl”, teneinde aan te duiden hoeveel van de krachten van het land wordt gevergd.

De volgende cijfers ³⁾ mogt deze krachtsinspanning eenigermate illustreeren. De staatsuitgaven zijn van 2.3 milliard yen in 1936/37 gestegen tot 16.7 milliard yen in 1940/41.

De investeringen ten behoeve der grondstoffvoorziening.

Voor de ontwikkeling van Mandsjoekwo, welk land van zoo groote beteekenis is ter aanvulling der armelijke Japansche grondstoffenvoorraden, heeft Japan in de jaren 1932 tot en met 1938 voor een bedrag van 4.2 milliard yen in dat land geïnvesteerd. In Korea werd in 1937 voor 300 millioen yen geïnvesteerd. De investeringen in China zijn niet bekend, doch bedroegen in 1937 vóór het uitbreken van het conflict, ongeveer 1.200 millioen yen.

Wat de samenwerking tusschen Japan, Mandsjoekwo en China betreft, hier streeft Japan naar de „vorming van een wederkeerigheid berustend economisch gebied”. „Het doel daarbij is de verkrijging van economische onafhankelijkheid, betere exploitatie van de eigen grondstoffen en een centraal geleide volkshuishouding, vooral in de belangrijke bedrijfstakken, in algeheele samenwerking van regeering en volk, teneinde een onberispelijke structuur van de nationale defensie te verzekeren.”

Het geheele streven is dus op militaire kracht en paraatheid gericht.

De investeringen in de industrie.

De ontwikkeling der industrie, die vooral uit militaire overwegingen wordt uitgebreid, waarbij de nadruk uit den aard der zaak vooral op de zware industrie valt, eischt eveneens groote bedragen. Bedroegen in 1936 de investeringen in de industrie 0,6 milliard yen, in 1938 was dit

bedrag gestegen tot 2 milliard yen, en in 1940 tot 3,4 milliard yen. In totaal werd in de periode van 30 Juli 1937 tot 30 Juli 1940 voor 6,7 milliard yen in de industrie geïnvesteerd, d.w.z. 65 pCt. van de totale investeringen in de gezamenlijke bedrijfstakken van het land.

Een ernstige moeilijkheid bij de industrialisatie wordt gevormd door het feit, dat Japan, zoowel wat de voorziening met grondstoffen als den afzet van gereed product betreft, in een van het buitenland zeer afhankelijke positie verkeert. Japan moet invoeren om te kunnen produceren en de industrieproducten moeten voor een aanzienlijk deel weer uitgevoerd worden om van de opbrengst opnieuw te kunnen invoeren en te kunnen leven.

Vandaar dat de voorziening met grondstoffen en het zich verzekeren van de afzetmarkten een levensquaestie voor Japan is. Daarbij komt tevens nog, dat de grondstoffen vooral uit de Angelsaksische valuta-sterke landen afkomstig zijn, terwijl de afzet der producten voor een groot deel naar valuta-zwakke landen gaat.

Toch heeft de uitbreiding der industrie, thans een der belangrijkste peilers van het economische leven, plaats gevonden. (Dit ondanks het feit, dat de eigen grondstoffbasis veel te smal is, en ruim 60 pCt. van de benodigde grondstoffen moet worden ingevoerd). De volgende tabel geeft een beeld van deze grondstoffensituatie:

	Eigen productie in pCt. v. h. gebruik
IJzer	13
Steenkool	90
Koper	66
Lood	8
Tin	30
Zink	39

Deze, in het bijzonder vanuit militair oogpunt, ongunstige situatie hoopt men, dank zij de potentieele grondstoffenvoorraden in Mandsjoekwo en China, aanmerkelijk te kunnen verbeteren.

Dan eischt de veldtocht in China van jaar tot jaar grooter wordende bedragen op. Van het uitbreken van het conflict, in Juli 1937, tot Maart 1941 heeft deze campagne ongeveer 17 milliard yen opgeëischt.

De financiering der uitgaven.

De Staat heeft deze enorme uitgaven voor een groot deel (behalve uit steeds zwaarder drukkende belastingen) gefinancierd door middel van obligatie-leeningen, alle tegen een rente van 3½ pCt. en met een looptijd van 11 tot 17 jaar. In de jaren 1937 t/m 1940 werd voor een bedrag van 17 milliard yen aan staatsobligaties geplaatst, hetgeen ruim 50 pCt. van alle kapitaalmissies in die jaren uitmaakt.

De onderbrenging van dergelijke groote bedragen was alleen mogelijk door op de kapitaalmarkt aan de staatsbehoefte voorrang te verleenen en de vrijheid van de particuliere emissies te beperken. Door een „wet op de kapitaalbesteding” werd de uitgifte van aandelen en obligaties dan ook afhankelijk gesteld van een officieele toestemming, terwijl de Regeering den maatschappijen verder kan voorschrijven, hun reserves aan te wenden voor „doeleinden, die bevorderlijk zijn voor de nationale kracht”. Tevens is bepaald, dat de dividenden voortaan hoogstens 8 pCt. mogen bedragen, waarbij in uitzonderingsgevallen een uitkeering van 10 pCt. wordt toegelaten. Bovendien is een zeer intensieve spaaractie door de Regeering ingezet, die in 1939 geleid heeft tot een kapitaalvorming van 10 milliard yen. Op deze wijze hoopt men de kapitaalmarkt, die reeds verschillende teekenen van verkrapting vertoonde, voldoende ruim te houden om de gevraagde groote bedragen op te nemen.

Dat hierbij voor de banken een belangrijke taak is weggelegd, spreekt vanzelf. Hun werkzaamheden concentreeren zich dan ook op het terrein der staatsfinanciering en van de financiering der noodzakelijke industrieuitbreiding. De

¹⁾ Dit artikel werd geschreven in November 1941.

²⁾ 1 yen = 44 cent.

³⁾ Ontleend aan: „The Oriental Economist” en „Far Eastern Survey”.

centrale bank is belast met den verkoop der staatsobligaties en met de regeling van de verdeling der investeringen over de verschillende bedrijfstakken. Ongeveer 85 pCt. der uitstaande staatsobligaties bevinden zich in handen der banken.

In September 1940 hebben de gezamenlijke geldinstellingen een „adviseerende financieele raad” gevormd, met als taak alle financieele instituten van het land in dienst van den Staat te stellen, waartoe hun werkzaamheden centraal geleid zullen worden door de „Bank van Japan”.

Een snelle stijging der staatsschuld was bij dit alles onvermijdelijk. De geconsolideerde binnenlandsche schuld (de vlottende schuld is zeer klein) bedroeg in 1923 ruim 5 milliard yen en in 1937 ruim 9 milliard yen, doch was in 1940 de 20 milliard yen reeds gepasseerd, terwijl de stijging nog voortdurend aanhoudt. De buitenlandsche schuld bedraagt 1.2 milliard yen. De rentedienst op de staatsschulden vordert thans ongeveer 800 miljoen yen 's jaars.

De begrooting.

De begrooting zelf vertoont de volgende ontwikkeling:

De Japansche staatsbegrooting 1936—1942
(in miljoenen yen).

Begrotings- jaar	Uitgaven				Inkomsten anders dan uit leeningen	Saldo
	Normaal budget		Chineesch conflict	Totaal uitgaven		
	totaal	waarvan militaire uitgaven				
1936/37 ¹⁾	2.282	1.078	—	2.282	1.672	— 610
1937/38	2.872	1.409	2.529	5.401	2.309	— 3.092
1938/39	3.288	1.247	4.850	8.138	2.909	— 5.229
1939/40	4.805	1.827	4.605	9.410	3.758	— 5.652
1940/41	6.097	2.304	5.460	12.557	4.190	— 8.367
1941/42 ²⁾	10.662	6.428 ³⁾	6.013	16.675	4.983	—11.692

¹⁾ Het fiscale jaar loopt van 1 April tot 31 Maart.

²⁾ Voorloopige cijfers.

³⁾ Incl. aanvullende begrooting van 3.8 milliard yen van November 1941.

De begrotingen geven dus een beeld van snelle stijgende uitgaven, vooral veroorzaakt door de enorme militaire kosten, terwijl ook de aanzienlijke prijsstijging haar invloed doet gelden. Na de aanvullende begrooting voor buitengewone militaire uitgaven ten bedrage van 3.8 milliard yen van November 1941, bedragen de militaire uitgaven op de begrooting 1941/1942 niet minder dan 75 pCt. der totale uitgaven. Het deficit over 1941/1942 van niet minder dan 11,7 milliard yen is vijf maal zoo groot als de totale uitgaven in het „normale” jaar 1936/1937!

De Japansche budget-politiek is dus een zuivere deficit-politiek. De uitgaven overtreffen verre de inkomsten, terwijl de tekorten gefinancierd worden door staatsleeningen. Kon een paar jaar geleden de totale leeningsbehoefte van den Staat op \pm 5 milliard yen per jaar geschat worden, thans is ook dit bedrag reeds te laag.

Indien men tevens bedenkt, dat het nationale inkomen, volgens schatting, in 1939 ruim 25 milliard yen bedroeg, en dat de totale staatsuitgaven voor 1941/1942 ongeveer 17 milliard yen zullen bedragen, dan is het duidelijk welke zware offers van het Japansche volk gevraagd worden. Toch heeft de minister van Financiën in de buitengewone zitting van den Rijksdag verklaard: „dat de economische structuur van Japan, ondanks de ontzaglijke uitgaven sedert het uitbreken van de vijandelijkheden in China, ongeschokt is en ook in de toekomst zal voldoen aan de eischen.”

Het beeld, dat men van Japan krijgt, is dat van een volk, dat zich tot het alleruiterste inspant om zijn zeer hooggestelde doelstellingen (politieke, zoowel als economische) te verwezenlijken. Daarbij geeft, naast een zeer nuchter economisch motief, het mystieke geloof in de „goddelijke roeping” van het Japansche volk, om „de Japansche cultuur over de geheele wereld uit te dragen”, den Japanner de kracht en het vertrouwen om op den eenmaal ingeslagen weg voort te gaan.

Dr. T. HUITEMA.

ECONOMISCH LEVEN EN SOCIALE POLITIEK VAN IERLAND.

De Heer H. Fehlinger te Luxemburg schrijft ons:

Ierland is sedert 1921 staatsrechtelijk en economisch geen eenheid. In dat jaar werd de Iersche Vrijstaat geschapen, welke bestaat uit de drie provincies Leinster, Munster en Connaught en drie gebiedsdeelen van de provincie Ulster, met tezamen 3 miljoen inwoners. De overige zes gebiedsdeelen van de provincie Ulster, met een inwonerstal van 1,3 miljoen, zijn onder den naam Noord-Ierland met Groot-Brittannië vereenigd gebleven, waarbij zij echter een eigen parlement en een eigen regeering kregen; bovendien is Noord-Ierland ook door afgevaardigden in het Engelsche parlement vertegenwoordigd. Deze deeling van Ierland heeft plaatsgevonden op grond van nationale overwegingen; de bewoners van Noord-Ierland, voor het grootste gedeelte afstammelingen van Engelsche kolonisten, verzetten zich tegen de vereeniging met de rest van Ierland, daar zij vreesden in een Ierschen eenheidsstaat confessioneel en taalkundig als een minderheid te worden behandeld. Ook zou Noord-Ierland door de afscheiding van Engeland economisch aanzienlijk meer schade hebben geleden, dan door de instelling van een tolgrens tegen den Ierschen Vrijstaat, die een markt met veel geringere consumptiecapaciteit is.

De Ieren, die van Keltische afkomst zijn, streefden reeds lang niet alleen naar de politieke, maar ook naar de economische onafhankelijkheid van Groot-Brittannië. Zij wilden niet, dat Ierland permanent bestemd zou zijn om leverancier van agrarische producten ten behoeve van het buureiland te zijn en om zijn behoefte aan industrie-producten van daar uit te dekken. Zij wilden veeleer een zeer verregaande autarkie of een omschakeling van de handelsbetrekkingen op andere dan Britsche landen.

Mogelijkheden en moeilijkheden der Iersche industrialisatie.

De Iersche Vrijstaat — sedert 1937 eenvoudig „Eire” of Ierland genaamd — kan formeel zijn economische politiek naar eigen wil vormen, maar zij blijft toch gebonden aan bepaalde van nature gegeven voorwaarden: Ierland en Groot-Brittannië zijn op elkaar aangewezen. Hoezeer dit het geval is, is bewezen in den economischen strijd tusschen 1932 en 1938, waartoe de eigenlijke aanleiding van politieke aard was. Aan den eenen kant verloren de Iersche boeren de markt voor hun producten, en de prijzen der industriele producten, die zij moesten koopen, gingen sterk omhoog. Anderzijds miste Groot-Brittannië de voedingsmiddelen uit Ierland. De nadeelen der afsluiting dwongen ten slotte tot wederzijdsche tegemoetkoming en tot het hernieuwen van normale handelsbetrekkingen. De jarenlange afsluiting tegen den invoer van Engelsche industrie-producten bevorderde echter de ontwikkeling van de industrie in Ierland. Niet alleen beleefde het handwerk een tijdvak van opbloei, maar ook werd een groot aantal fabrieken opgericht, in het bijzonder textiel-, kleeding- en schoenenfabrieken, meubelfabrieken en bedrijven ter verwerking van levensmiddelen. De industrialisatie werd in haar groei gestuit door de opheffing van de prohibitieve rechten, zoodat de nieuwe industrieën in een moeilijke positie geraakten, daar zij duurder produceerden dan haar concurrenten in Groot-Brittannië. Weliswaar beloofde de Regeering maatregelen ter bescherming van de inheemsche industrie te nemen, doch deze zijn uitgebleven, afgezien van de stimuleering van den verkoop van waren met het opschrift „made in Eire” of „packed in Eire”.

De ontwikkeling der industrie wordt niet door de omstandigheden begunstigd. Zij wordt bemoeilijkt door gebrek aan kapitaal, gebrek aan grondstoffen en gebrek aan geschoolde arbeidskrachten. Ierland is afhankelijk van den invoer van bijna alle grondstoffen, zooals metalen, hout, brandstoffen, katoen en andere tropische en sub-

tropische producten. Ook houtfabrikaten en voedingsmiddelen worden in aanzienlijke hoeveelheden van het buitenland betrokken. De arbeidskrachten, opgegroeid in de uitoefening van handwerk en landbouw, zijn niet, gevormd voor het werk in de moderne industriële bedrijven, tengevolge waarvan gedurende de ontwikkelingsperiode vóór 1938 veelal vakkundige arbeiders in het buitenland moesten worden gezocht.

De agrarische politiek.

De toonaangevende kringen in Ierland streven op het oogenblik niet meer naar economische zelfvoorziening; wel echter streven zij een krachtige bevordering na van de inheemsche productie, zoowel van voedingsmiddelen als van industriële producten. Men erkent, dat voor de overschotten van de productie der runderteelt en varkensfokkerij de Engelsche markt bij voortduring als voornaamste afnemer moet optreden, want vooralsnog bestaat in andere landen geen markt voor deze producten.

Teneinde den verbouw van tarwe te bevorderen, werden verplichte verkoopprijzen vastgesteld, welker betaling door de Regering werd gegarandeerd. Ook heeft men getracht de voortbrenging van suikerbieten door het verleenen van subsidies uit te breiden. Groote landerijen werden door den Staat aangekocht en gesplitst in kleine bedrijven, waarop zich arbeiders zonder landbezit en noodlijdende kleine boeren vestigden. De toekomstige verzekering van de houtvoorziening is het doel van een, op langen termijn opgesteld, programma van herbebossing.

De trek van het land naar de steden is in de beide laatste decennien sterker geworden dan voorheen, waarvan het gevolg is, dat het huisvestingsprobleem in de steden met des te meer nadruk om een oplossing vraagt. Een groot deel van de arbeiders woont in overbevolkte en vervallen woningen — de zgn. „slums” —, die reeds geruimen tijd door nieuwe woningen hadden moeten worden vervangen. Maar tot nog toe hebben de Staat en de gemeentelijke Overheid vrijwel niets gedaan om de slechte woningtoestanden te verbeteren, zoodat de toestanden positief slechter zijn dan in de Engelsche steden.

De Iersche grondwet en de sociale politiek.

In de vigeerende grondwet van den Ierschen Staat, welke uit het jaar 1937 dateert, is de democratische staatsvorm gehandhaafd, maar aan het staatsgezag is tegenover den burger meer macht gegeven, dan bij de eerste grondwet van 1922. Het achterstellen van persoonlijke belangen bij de belangen van de gemeenschap is ook op economisch gebied duidelijk tot uiting gebracht. De persoonlijke vrijheidsrechten, welke de grondwet principieel waarborgt, kunnen binnen bepaalde grenzen worden beperkt.

Het hoofdstuk van de grondwet, dat handelt over de sociale politiek, volgt zeer sterk de grondbeginselen van de Encycliek „Quadragesimo Anno”. De Staat is gemachtigd om in te grijpen in de regeling der arbeidsvoorwaarden en der betrekkingen tusschen arbeiders en ondernemers, terwijl zij tevens bevoegdheden heeft op het gebied van de regeling van de productie en de distributie van goederen, van het credietwezen e.d. In feite is echter de sociale wetgeving van Ierland sedert de verbreking van de Unie met Groot-Brittannië niet meer in belangrijke mate uitgebreid. De wetten uit den tijd van de Unie zijn in Ierland voor het meerendeel onveranderd blijven bestaan, terwijl zij in Groot-Brittannië aan de omstandigheden werden aangepast. Om dezelfde reden is Ierland echter ook niet betrokken in de beknotting van het vakvereenigingsrecht, welke in Groot-Brittannië heeft plaatsgevonden. Arbeiders en employé's zoowel als ondernemers zijn vrij zich ter bescherming van hun economische en politieke belangen te organiseeren, terwijl de activiteit van hun organisaties niet door bijzondere wetgeving is beperkt.

BOEKBESPREKINGEN.

Dr. A. Hollenberg: *De natuurlijke inrichting der samenleving als grondslag voor een nieuwe staatkundige en sociaaleconomische orde* (Heemstede 1941; (Uitgeverij de Toorts. Prijs f 3.95, 263 blz.).

„De sociale rechtvaardigheid moet grondslag der sociale orde zijn; de sociale liefde moet er de ziel van zijn.” (pag. 74). Deze uitlating kenmerkt den geest, waaruit dit boek is ontsproten. Dr. Hollenberg heeft niet geschroomd zichzelf een zware taak op te leggen. Ook voor hem geldt het woord van Albert Verwey, in zijn gedicht „De Dienaar”: „— om beide, om 't Zelf en om mijn Tijd”. Het boek, dat hij zich tegenover zijn tijd verplicht gevoeld heeft te schrijven, moet de vrucht zijn van veel doordenken over een reeks van problemen, waarbij het verstand vaak voor de duisternis staat. Het boek is niet zonneklaar geworden; zóó, dat alle problemen, die het belicht, worden overgoten door een zoo helder schijnsel van waarheid, dat den lezer geen keuze blijft dan de meening van den schrijver te beamen. Maar het is een, welhaast zwaarwichtig, boek, dat verdient, ernstig te worden opgevat. Toch zouden wij dezen klemtoon op de zwaarte der beschouwingen niet gaarne zien opgevat als een verheeld verwijt, dat het boek naar de lamp riekt; integendeel, het is geschreven in zeer nauw verband met het heden. Een deel van dezen ernst ontstaat daardoor juist a.h.w. vanzelf, nl. door het groot gewicht van de door den schrijver behandelde problemen. Het strekt echter daarbij, naar onze meening, Dr. Hollenberg tot eer, dat zijn behandeling der vraagstukken tot nog nauwgezetter overweging der eigen opvattingen dwingt. Te zeer plaatsé en in dit bestek kunnen wij op vele der maatschappelijke vraagstukken, welke aan de orde worden gesteld, niet ingaan. Dergelijke vraagstukken slechts aan te roeren zou o.i. een miskennis van hun belangrijkheid, beteekenen. Vandaar, dat wij ons ook — behoudens de erkenning van hun waarde vooral ter stimuleering der gedachte — willen onthouden van een bespreking van de beide eerste hoofdstukken van het boek. De schr. behandelt daarin achtereenvolgens het sociale verband in het algemeen, in het bijzonder de tweeenheid individu en gemeenschap, en de lagere sociale verbanden, zooals hij ze noemt, als huwelijk, gezin en gemeente.

Meer direct binnen ons huidige gezichtsveld liggen de volgende hoofdstukken, waa'in de maatschappelijke orde en de volkskuisshouding, d.w.z. de economische zijde aan de maatschappelijke verschijnselen, nader worden besproken. Het is welhaast te veel gevergd van een auteur, die reeds zooveel op de schouders heeft genomen, nog een historische inleiding te vragen. Toch achten wij het te betreuren, dat nergens wordt vermeld, dat de kern der in deze hoofdstukken voorgedragen ideeën over den organischen opbouw der maatschappijen den eisch van sociale rechtvaardigheid reeds voor bijna honderd jaar door Nederlandsche geleerden werden verdedigd. Men behoeft de „Herinneringen” van Prof. Mr. H. P. G. Quack slechts op te slaan, om een aanwijzing te vinden van een gelijke richting van denken. Wij doelen hier op een figuur als Prof. J. de Bosch Kemper, die omstreeks het midden der vorige eeuw reeds als doel der economische wetenschap de bestudeering der maatschappij, en der maatschappelijke verbanden in het bijzonder, stelde. Ook in de opvattingen van Prof. Quack, in zeker opzicht een leerling van Prof. de Bosch Kemper; treft veel, dat in hét boek van Dr. Hollenberg niet zou misstaan. Ook hij immers zou geheel hebben kunnen instemmen met de grondgedachte van dit boek, welke wij in het begin van deze bespreking citeerden.

Hoe wordt deze grondgedachte nu door Dr. Hollenberg positief uitgewerkt als grondslag voor een maatschappelijke orde? De schrijver verdedigt hiertoe den opbouw van een corporatieven Staat, een Staat gebaseerd op de samen-

werking van in beroepsverbanden georganiseerden. Hij koestert van een zoodanigen maatschappij-opbouw groote verwachtingen. „De corporatieve opbouw verzekert aan de maatschappelijke orde bijzondere bestendigheid en socialen vrede” (pag. 51). Tegelijk erkent de schr. echter, dat dit resultaat niet zal worden bereikt door een formeele invoering alleen. Een sterke wilskracht zal daartoe van elk individu worden vereischt, teneinde te bewerken, dat het strijden voor het eigenbelang der verschillende corporaties niet opnieuw de maatschappelijke orde tot een verwarden belangenstrijd zal doen verworden. „Om dit te voorkomen”, — zegt de schr. — „zijn vooral twee praktische middelen van belang:

a. De mentaliteit van de menschen moet hervormd worden.....;

b. De Staat, het Staatsbeleid, het Staatsbestuur moet van alle partijbelangen en alle groepsbelangen losgemaakt worden”.

Wij vreezen, dat het idealisme hier den in eigen persoon aanwezigen socialen zin te spoedig bij elk der andere individuen verwacht.

Een utopistische inslag is nl. het boek niet vreemd. Het treft vooral sterke in de beschouwingen over de hervorming

van den eigendom. Daar wordt voor elken fabrieksarbeider — althans voor den ongeschoolden — „een eigen woning met een hoekje grond, dat hij bewerken kan” gevraagd en, zooals de schrijver toelicht: „op het stukje land kunnen aardappelen en groenten geteeld worden, maar ook eenig pluimvee, een of meer geiten en mogelijk zelfs een koe gehouden worden”. Allereerst treft hier weer een historische parallel. Het is als hoorde men Willem de Clerq, die, toen hij in 1830 als secretaris der Nederlandsche Handel Maatschappij een vestigingsgebied moest zoeken voor de stichting van een Nederlandsche katoenindustrie, aan het platteland van Twente den voorkeur gaf boven de groote steden, omdat in Twente de arbeider niet als een bezitloos proletariër zou verkommeren, als de ongunst der conjunctuur den fabrieksarbeid zou doen ophouden. Daarnaast treft, dat de schr. zelf met nadruk op de groote moeilijkheden, aan een dergelijk plan verbonden, wijst. Maar waartoe dan deze lokkendeschildering? Het is een zuiver persoonlijke opvatting, waartegenover die van Dr. Hollenberg zijn goed recht heeft, doch wij houden niet van voorstellen met groote economische consequenties zonder gedocumenteerde precisering:

Een enkel woord tenslotte over het theoretisch-econo-

MAANDCIJFERS.

Maandcijfers en wekeijfers betreffende den economischen toestand van Nederland.
(Centraal Bureau voor de Statistiek)

Omschrijving maandcijfers	Eenheid	1940		1941													
		Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.			
<i>Giroverkeer.</i>																	
Nederlandsche Bank.....	f 1.000.000	1653	1549	1691	2672	1951	1883	1978	1835	1960	1675	2067	2053	3037			
Postchèque- en Girodienst	f 1.000.000	1517	1394	1380	1345	1445	1435	1615	1437	1597	1470	1550	1677	1624			
<i>Rentenlanden.</i>																	
Wisseldisconto Nederl. Bank	%	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,93	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50			
Prolongatierente, A'dam ..	%	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,67	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25	2,25			
Callgeldnoteringen, „ ..	%	1,25	1,25	1,25	1,64	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25			
Rendement oblig. *) ..	%	4,24	4,25	4,23	4,56	4,63	4,32	4,13	4,13	3,81	3,77	3,63	3,60	3,63			
Hypotheekrente onroerende goederen ..	%	4,33	4,24	4,23	4,29	4,24	4,19	4,18	4,20	4,20	4,17	4,16	4,14	4,11			
Hypotheekrente schepen ..	%	5,26	5,47	5,33	5,44	5,37	5,43	5,16	5,31	5,45	5,05	5,05	5,11	4,12			
<i>Koersen van Aandeelen.</i>																	
Algemeen indexcijfer.....	1930=100	112,7	116,1	120,0	113,4	115,1	126,5	121,6	117,1	125,6	133,6	143,0	144,1	149,9			
Nijverheid ..	1930=100	120,7	125,1	131,8	126,2	128,5	141,8	137,2	133,1	142,8	152,7	161,3	157,4	167,9			
w.o. prod.middelen industr.	1930=100	113,1	118,0	126,2	120,8	123,0	134,3	130,3	136,9	147,0	154,1	150,2	161,4				
cons. goederen industr.	1930=100	130,6	134,5	139,2	133,4	135,8	151,7	146,2	141,1	150,2	160,3	170,7	166,8	176,6			
<i>Spaarbanken.</i>																	
Rijkspostspaarbank, inlagen	f 1.000.000	9,68	7,52	8,04	8,64	8,74	7,99	10,86	9,25	10,76	11,03	10,66	10,31	11,26			
Rijkspostspaarbank, terugbetalingen ..	f 1.000.000	34,68	27,13	20,86	18,75	13,91	17,62	13,04	9,50	11,03	15,16	13,93	13,57	11,51			
Bijzondere spaarb., inlagen	f 1.000.000	13,25	9,14	13,24	11,16	11,37	11,15	15,44	11,18	13,42	13,05	13,87	13,72	\$14,82			
Bijzondere spaarbanken, terugbetalingen ..	f 1.000.000	20,96	18,36	18,62	20,35	12,89	15,65	14,61	10,15	12,10	12,58	12,92	13,24	\$14,13			
<i>Hypotheeken (twee inschrijv.)</i>																	
Totaal ..	f 1.000.000	34,67	38,26	22,29	22,06	23,34	32,63	38,72	23,91	28,89	25,37	23,96	31,83	\$30,03			
w.v. op gebouwen ..	f 1.000.000	27,95	31,59	18,53	18,96	19,10	25,05	29,46	20,10	24,92	22,18	20,53	28,05	\$24,81			
op landerijen ..	f 1.000.000	6,41	5,96	3,49	2,88	3,85	5,00	8,57	3,36	3,56	2,74	2,97	3,44	\$3,91			
op schepen ..	f 1.000.000	0,31	0,71	0,27	0,22	0,38	2,58	0,69	0,45	0,41	0,45	0,46	0,34	\$1,31			
<i>Werkloosheid.</i>																	
Werkloosheidsd. (excl. landb.)	%										13,4*	13,6*	12,8*				
Aantal werkl. einde maand ingeschr. bij Arbeidsbeurzen	f 1.000	143,2	253,1	265,9	183,0	119,5	108,9	106,8	103,3	101,7	106,4	103,0	100,1				
<i>Werkverruimingen werkloozenz.</i>																	
Aantal tewerkgestelden bij werkverruimingen ..	f 1.000	50,9	0,7	2,6	33,1	52,8	56,1	58,7	59,5	56,8	58,1	56,2	56,9				

Omschrijving wekeijfers.	Eenheid	1941													
		1/6 Sept.	8/13 Sept.	15/20 Sept.	22/27 Sept.	29 Sept./4 Oct.	6/11 Oct.	13/18 Oct.	20/25 Oct.	27 Oct./1 Nov.	3/8 Nov.	10/15 Nov.	17/22 Nov.	24/29 Nov.	1/6 Dec.
Percentage werkloosheidsdagen (excl. landbouw) ..	%	—	\$12,9*	—	\$12,4*	—	\$12,8*	—	\$12,8*	—	\$12,9*	—	\$12,7*	—	
Totaal aantal werkzoekenden*) (einde van de week)	1.000	181	180	180	178	174	176	176	177	175	179	180	184	183	188
w.o. geheel werkloos (excl. werkverruiming)	1.000	107	107	106	105	102	103	102	103	100	103	104	105	102	106
Aantal personen geplaatst bij werkverruiming *) ..	1.000	58	58	57	57	57	56	57	55	58	58	58	61	62	63
Aantal personen geplaatst in Duitsland*) ..	1.000	123	134	136	137	138	140	141	143	145	146	144	149	151	152
Idem in Frankrijk*) ..	1.000	25	27	28	28	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29

§' = voorloopig cijfer. * = onbekend. *) Volgens opgave van De Ned. Bank. Berekend van 2 Staatsleeningen, 1 gemeenteleening, 1 provinciale leening, 2 industriële leeningen, 1 tramwegobligatie, 1 pandbrief. *) Hieronder niet begrepen enkele hypotheeken, waarvan de geldschiet niet bekend is. *) Volgens opgave van het Rijksarbeitsbureau. *) Volgens opgave van het Bureau Loononderzoek van het Departement van Sociale Zaken. *) Onder aftrek van de teruggekeerden, voor zoover bekend bij de organen der arbeidsbemiddeling. Gegevens van het Rijksarbeitsbureau. *) Met het oog op de opheffing der confessionele vakbewegingen zijn de percentages van Aug. 1941 af niet vergelijkbaar met die van voorafgaande perioden.

misch gedeelte, dat in het boek is ingelascht. „De waarde-leer . . . wordt om haar ingewikkelde karakter en de groote controverse, die op dit punt gevoerd worden, ook wel beschouwd als de draak, die den toegang tot de leer der volkshuishouding bewaakt” (pag. 107). De schrijver heeft den draak niet verslagen, met de, door hem zelf aangeduide, consequenties van dien, althans naar onze meening. „Het waardebegrip is een objectief begrip” wordt op pag. 112 geconcludeerd; op dezelfde pagina staat, enkele regels hooger, echter ook: „Gebruikswaarde op zichzelf is een relatief begrip, nl. dat van de beteekenis der goederen voor de behoeftenbevrediging der menschen”. Aan het slot van dezelfde pagina staat dan: „ter verduidelijking van het waardebegrip”¹⁾ moeten we hier nog opmerken, dat de waarde niet louter iets subjectiefs is, maar wel degelijk iets objectiefs”. Wij willen gaarne gelooven, dat de schr. hier niet met den lezer den draak steekt, doch erkennen anderzijds, dat wij zijn strijd met den draak niet geheel hebben kunnen volgen. Het theoretisch-economisch gedeelte lijkt ons dan ook niet het sterkste gedeelte van het boek; het is, om een uitdrukking uit een bespreking van Prof. Quack te leenen, „meer vleezig dan beenig.”

H. W. L.

¹⁾ Cursivering van ons.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Bouwwerken. Het bouwen zonder goedkeuring van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw wordt strafbaar gesteld. (E. V. 24/12/41, pag. 1925; V.B. No. 50).

In- en uitvoer. Regeling inzake het verstrekken van uitvoermachtigingen voor gladiolenknollen.

Bij invoering van zeevisch en haring per zgn. geschenk-pakket is geen invoerheffing ad 1 pCt. der factuurwaarde verschuldigd.

Regeling inzake het meenemen van zgn. monopolie-producten en andere goederen als reisbagage naar het buitenland. (E. V. 24/12/41, pag. 1923/24; 2/1/42, pag. 21; Stct. Nos. 246 en 247).

Kamers van Koophandel en Fabrieken. Besluit inzake de samenstelling, inrichting en bevoegdheid van de Kamers van Koophandel en Fabrieken. Hierbij worden o.m. deze instellingen ingeschakeld in de zelfstandige organisatie ter ontwikkeling van het bedrijfsleven. Zij worden beschouwd als openbare lichamen in den zin van artikel 152 van de Grondwet. Haar gebied valt in den regel samen met dat van de provinciën. Deze nieuwe regeling wordt 1 April 1942 van kracht. (E. V. 24/12/41, pag. 1923; V.B. No. 50).

Metalen. Het repareren van zgn. smeltveiligheden zonder vergunning van het Bureau voor Metalenverwerkende Industrie is met ingang van 18 December verboden. De bij het Algemeen Toepassingsverbod van Non-ferrometalen 1941 No. 1 (Stct. No. 56) in de artt. 2 t. e. m. 4 vervatte bepalingen zijn eveneens van toepassing verklaard op artikelen bestemd voor uitvoer. (E. V. 24/12/41, pag. 1924; Stct. No. 247).

Organisatie van het Bedrijfsleven. Beschikking van den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, waarbij wordt bepaald, dat de taak der Organisatiecommissie op het gebied van de industrie met ingang van 20 December is geëindigd, behoudens de afwikkeling van de loopende zaken.

Wijziging in de beschikking inzake de instelling van de bedrijfsgroep Electrotechnische Industrie. (E. V. 24/12/41, pag. 1922; Stct. Nos. 245 en 246).

Prijzeregelingen. Nadere prijsvoorschriften inzake den handel in wilgenboonenstaken afkomstig van de griend-cultuur. (E. V. 24/12/41, pag. 1923).

Radio-ontvangtoestellen. Verbod om zonder goed-

keuring van den Rijkscommissaris te beschikken over zich bij de industrie of den handel (groot- en kleinhandel) bevindende radio-ontvangtoestellen. (E. V. 24/12/41, pag. 1923; V.B. No. 50).

Rijwielhandel. Verplichte inschrijving voor den rijwielhandel bij het Rijksbureau voor Verwerkende industrieën. (E. V. 24/12/41, pag. 1923; Stct. No. 248).

Tabak. Wijziging van de Tabak- en Tabakproductenbeschikking 1940, No. 1, waarbij een nadere definitie van het begrip onderneming wordt gegeven, een vervoer-verbod is ingesteld, en de mogelijkheid is geopend van een koop- of verwerkingsverplichting. (E. V. 24/12/41, pag. 1924; Stct. No. 246).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Gevogelte. Ingevolge Leveringsbesluit 1941 Gevogelte is een ieder die levend gevogelte voorhanden heeft, verplicht dit op verlangen van de Centrale voor Eieren en Pluimvee in te leveren tegen vastgestelde maximum-prijzen. (E. V. 24/12/41, pag. 1924; Stct. No. 246).

Jacht. Sluiting van de jacht met geweer op alle wildsoorten per 1 Januari 1942. (E. V. 24/12/41, pag. 1924; Stct. No. 246).

Veevoeder. Regeling inzake het verstrekken van vergunningen voor aankoop van voeraardappelen. (E. V. 24/12/41, pag. 1923).

Visch. Regeling met betrekking tot het verduurzamen van visch, hetgeen slechts met vergunning, onder bepaalde voorwaarden verleend, kan plaats vinden. (E. V. 24/12/41, pag. 1924).

Vruchtenpulp, succade en rozijnen. Regeling inzake den handel door grossiers in oranjepulp, abrikozenpulp, succade en rozijnen. (E. V. 24/12/41, pag. 1924; 2/1/42, pag. 20; Stct. Nos. 248 en 249).

Zaden. Regeling van de verstrekking van gras- en klavzaden in verband met den uitzaaï. Instelling van een algemeen vervoer-verbod voor witmaanzaad. (E. V. pag. 1922; Stct. Nos. 245 en 246).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 2½)	28 Juni '41	Lissabon	4	31 Mrt. '41
Bel. Bl. Eff. 3½	28 Aug. '39	Londen	2	26 Oct. '39
Bk. (Vrsch. in RC 3½)	28 Aug. '39	Madrid	4	28 Nov. '38
Athene	5 21 Juli '41	N.-York F.R.B. 1	27	Aug. '37
Batavia	3 14 Jan. '37	Oslo	4½	21 Sept. '39
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs	1½	17 Mrt. '41
Berlijn	3½ 9 Apr. '40	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	3 12 Sept. '40	Pretoria	3½	15 Mei '33
Brussel	2½ 25 Jan. '40	Rome	4½	18 Mei '36
Boedapest	3 22 Oct. '40	Stockholm	3½	17 Mei '40
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio	3½	21 Juli '41
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Warschau	4½	18 Dec. '37
Kopenhagen	4 15 Oct. '40	Zwits. Nat. Bk. 1½	25	Nov. '36

¹⁾ 3 pCt. voor wissels, promessen en leningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

ZILVERPRIJS.

Londen ¹⁾		N. York ²⁾		A'dam ³⁾		Londen ⁴⁾	
13 Jan. 1942.	—	—	13 Jan. 1942.	2125	168/—	—	—
14 „ 1942.	—	—	14 „ 1942.	2125	168/—	—	—
15 „ 1942.	—	—	15 „ 1942.	2125	168/—	—	—
16 „ 1942.	—	—	16 „ 1942.	2125	168/—	—	—
17 „ 1942.	—	—	17 „ 1942.	2125	168/—	—	—
19 „ 1942.	—	—	19 „ 1942.	2125	168/—	—	—
20 Jan. 1941.	—	34½	20 Jan. 1941.	2125	168/—	—	—
23 Aug. 1939.	18½	37½	23 Aug. 1939.	2110	148/6½	—	—

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver id \$c. p. oz. fine. ³⁾ In gulden per kg. 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCH CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)			
Belga's	30.14 7 Aug. '40	Lewa (Bulgarije) 2.30	25 Nov. '40
Zw. Francs.	43.56 11 Oct. '40	Pengoe (Hongarije)	
Fr. Francs.	3.77 6 Mrt. '41	(oude schuld) 36.52	20 Dec. '40
Lires	9.91 3 Juli '41	Pengoe	
Deense Kr. 36.37	17 Febr. '41	(nwe. schuld) 45.89	20 Dec. '40
Noorsche Kr. 42.82	21 Dec. '40	Zloty (Polen)	
Zweedsche Kr. 44.85	13 Aug. '40	(oude schuld) 35.00	28 Jan. '41
Finsche Mark 3.82	2 Juli '41	(nwe. schuld) 37.68	11 Febr. '41
Dinar (Joego-Slavië)		Lei	1.28 24 April '41
(oude schuld) 3.43	16 Aug. '40	Slow. Kr.	6.48 10 Juni '39
Dinar		Drachmen	
(nwe. schuld) 3.77	1 Juli '41	(Griekenland) 1.26	8 Oct. '41
Turksche		Kuna	3.77 29 Oct. '41
Ponden	1.45½ 29 Dec. '39		

OFFICIELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.
Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
13 Jan. 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
14 „ 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
15 „ 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
16 „ 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
17 „ 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
19 „ 1942	—	30.14	43.67	44.85½	—
Laagste d.w.	—	30.11	43.63	44.81	—
Hoogste d.w.	—	30.17	43.71	44.90	—
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	12-17 Jan. '42 Laagste	17 Jan. '42 Hoogste	17 Jan. '42	5-10 Jan. '42 Laagste	10 Jan. '42 Hoogste	10 Jan. '42
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02½	4.03½	4.03	4.02½	4.03½	4.03
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95½	17.13	17.04½	16.95½	17.13	17.04½
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	—	—	—	—	—	—
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. £	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	£ p. £	—	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	—	—	—	—	—	—
Lissabon	Escu. p. £	99.80	99.80	99.80	99.80	99.80	99.80
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.03	3.03	3.03	3.03	3.03	3.03
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
13 Jan. 1942	4.03¾	2.29	—	—
14 „ 1942	4.03¾	2.31	—	—
15 „ 1942	4.03¾	2.31	—	—
16 „ 1942	4.03¾	2.31	—	—
17 „ 1942	4.03¾	2.31	—	—
19 „ 1942	4.03¾	2.31	—	—
20 Jan. 1941	4.03¾	2.22	40.05	—
Muntpariteit	4.86	3.90¾	23.81¼	40¾

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Dec. 1941	7 Jan. 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 9.418.759,18	f 12.151.016,82
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 1.090.746,19	„ 224.807,50
Voorschotten op ultimo November '41 aan gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	„ 2.532.024,76	„ 2.532.024,76
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	„ 167.337.342,49	„ 169.979.277,86
Idem voor Suriname ¹⁾	„ 7.413.873,74	„ 7.428.917,74
Idem aan Curaçao ¹⁾	„ 410.076,78	„ 450.076,78
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	„ 54.646.991,20	„ 51.940.647,13
Dagdeleeningen tegen onderpand	„ —	„ —
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 91.224.999,60	„ 99.370.880,82
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ —	„ 1.045.736,65
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	„ 72.801.412,33	„ 70.583.273,30
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f —	f —
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ —	„ —
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	„ —	„ —
Schatkistbiljetten in omloop	„ 110.111.000,—	„ 110.106.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1.560.500.000,— ¹⁾	„ 1.575.900.000,— ¹⁾
Dagdeleeningen	„ —	„ —
Zilverbons in omloop	„ 116.971.599,—	„ 117.671.622,—
Schuld op ultimo November 1941 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. grondb. e. d. gem. fonds. d. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ 43.150.446,41	„ —
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	„ 219.477.120,47	„ 231.660.160,56
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 19.322.929,74	„ 19.342.460,69
Id. aan div. instellingen ¹⁾	„ 324.794.042,98	„ 354.701.842,98

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij de Nederl. Bank geplaatst f 300.000,—.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 19 Januari 1942.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	(Hfdbank. f 3.000.000 Bijbank „ Agentsch. „ 74.031)	f 3.074.031
Papier op het Buitenland	f 995.632.272	995.632.272
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgelepen	—	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	(Hfdbank. f 133.839.999 ¹⁾ Bijbank „ 2.498.169 Agentsch. „ 15.110.746)	f 151.448.914
Op Effecten enz.	f 151.143.436 ¹⁾	151.143.436 ¹⁾
Op goederen en Ceelen	„ 305.478	305.478
Voorschotten aan het Rijk	„ —	—
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.025.707.832	1.025.707.832
Zilveren munt, enz.	„ 7.831.740	7.831.740
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 53.634.639	53.634.639
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 4.000.000	4.000.000
Diverse rekeningen	„ 153.384.137	153.384.137
		f 2.394.713.615
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000	20.000.000
Reservefonds	„ 5.368.354	5.368.354
Bijzondere reserves	„ 16.583.835	16.583.835
Pensioenfonds	„ 11.716.407	11.716.407
Bankbiljetten in omloop	„ 2.089.933.080	2.089.933.080
Bankassignatiën in omloop	„ 5.217	5.217
Rek.-Courant } Van het Rijk f 2.219.635 } Van anderen „ 242.277.884		244.497.519
Diverse rekeningen	„ 6.609.203	6.609.203
		f 2.394.713.615
Beschikbaar metaalsaldo	f 103.007.452	103.007.452
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 257.518.630	257.518.630
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 3.000.000	3.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	„ 55.341.825	55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikk. Metaalsaldo	Deh.-ningsperc.
19 Jan. '42	1.025.708	2.089.933	244.503	103.007	44+
12 „ '42	1.025.717	2.097.024	229.626	106.132	44
5 „ '42	1.025.736	2.114.343	180.906	118.715	45
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
19 Jan. '42	3.074	3.000	151.449	995.632	153.384
12 „ '42	3.074	3.000	152.539	952.903	179.655
5 „ '42	3.074	3.000	157.602	945.002	157.642
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	20.648

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen
7 Jan. 1942	76,8	178,4	20.692,2	19,3
31 Dec. 1941	77,0	137,3	21.655,5	31,8
20 „ 1941	77,4	304,2	19.699,0	23,2
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Jan. '42	112,5	1.298,6	18.687,1	2.585,8	672,5
31 Dec. '41	107,5	2.085,1	19.324,6	3.649,2	672,4
20 „ '41	82,0	1.820,3	18.198,5	2.731,2	646,4
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.
(in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reiskredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening-Courant
8 Jan. '42	34.643	904	17.818	2.396	48.942	3.797	2.348
30 Dec. '41	34.576	909	17.250	2.417	48.466	3.749	2.263
22 „ '41	34.417	763	17.045	2.408	47.855	3.724	2.380
18 „ '41	33.742	887	17.250	2.413	47.649	3.653	2.316
11 „ '41	33.583	743	17.950	2.431	47.561	3.701	2.413
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde.)

	Blz.
Aardappelen	33, 47
Accijns	33
Bank- en Credietwezen	33
Belastingen	33
Bindtouw	33
Bouwnijverheid	47
Buitenlandsche Handel	47
Deviezenverkeer	33
Gevogelte	47
Grasland	33
Groenten	33
Kamers van Koophandel	47
Landbouw	33, 47
Landstand, Nederlandsche	33
Melk en -producten	33
Metalen	47
Organisatie Bedrijfsleven	47
Prijsregeling	47
Radio	47
Rijwielen	47
Slachtvee	33
Tabak	47
Tuinbouw	33
Uien	33
Veevoeder	47
Visscherij	33, 47
Voedselvoorziening	33, 47
Wijnbelasting	33
Zaden	47

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N. E. I., onder leiding van Prof. Mr. P. Lieftinck)

28e publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I.
f 1.50) *Verkrijgbaar in den boekhandel*

**UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM**

Tanker Freight Rates and Tankship Building

door

Dr. T. Koopmans

27e Publicatie van het Nederlandsch Econom. Instituut

Prijs:

Ingenaaid **f 2.10***

Gebonden **f 3.15***

(Prijs voor donateurs en leden v. h. N.E.I.
resp. f 1.50 en f 2.25)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. - Haarlem

Publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut:

1. A. J. W. RENAUD
Groot- en kleinhandelsprijzen in Nederland en België (2 dln. f 5,25)*
2. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
De betrekkingen tusschen banken en industrie in België (f 4,20)*
- 3a. D. C. RENOUIJ
Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en België-Luxemburg - I (f 4,20)*
- 3b. en 3c. D. C. RENOUIJ
Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en België-Luxemburg - II (2 dln. f 4,20)*
4. Ir. A. BAARS
Het verbruik van algemeen benodigde consumptie-artikelen (f 2,35)*
5. Dr. F. L. VAN MUISWINKEL
De verzamelende graanhandel in de V.S. van Amerika, Canada en Argentinië (f 3,65)*
6. Dr. G. Z. JOL
Ontwikkeling en organisatie der Nederlandsche brouwindustrie (f 4,20)*
7. Dr. A. J. VERHAGE
De handel in bloembollen (f 3,15)
8. Dr. A. TREP
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Frankrijk (f 4,20)*
9. Mej. Dr. ROSA PHILIPS
De invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der
hoofdconspatielanden (f 2,10)*
10. Ir. A. BAARS en Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Seizoensbewegingen in het economisch leven van Nederland (f 1,55)*
11. Dr. J. C. M. VAN RHEE
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland (f 3,65)*
12. HENRI REUCHLIN M. A.
Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en overheidsfinanciën (f 1,05)*
13. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Economische politiek in België in de depressie (f 1,05)*
14. Dr. W. L. VALK
Conjunctuurdiagnose (f 6,30* geb., f 5,25* gekart.)
15. CH. GLASZ
Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland (f 1,55)*
16. Ir. J. W. BONEBAKKER
De Scheepsbouwrijverheid in Nederland (f 1,55)*
17. F. WEINREB
Statistische bepaling van de vraagcurve. Toepassing op de Nederlandsche vraag naar
suiker (f 3,15)*
18. Dr. E. VAN DER WIEL
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zweden (f 2,60)*
19. Dr. J. J. J. DALMULDER
On econometrics (f 2,65* geb., f 1,55* ingen.)
20. Dr. T. KOOPMANS
Linear regression analysis of economic time series (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
21. Dr. W. L. VALK
Production, pricing and unemployment in the static state (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
22. Dr. H. J. FRIETEMA
Productie en prijsvorming op de Engelsche markt van Nederlandsche, Deensche en kolo-
niale boter (f 3,15)*
23. Dr. Ir. A. BAARS
Openbare werken en conjunctuurbeweging (f 2,10)*
24. Dr. Ir. F. J. C. VAN DER SCHALK
Een analyse van de arbeidsproductiviteit in Nederland (f 2,60)*
25. Dr. L. R. W. SOUTENDIJK
Methoden tot het vaststellen van den omvang der besparingen (f 2,60)*
26. J. VAN DER WIJK
Inkomens- en Vermogensverdeling (f 2,60)*
27. Dr. T. KOOPMANS
Tanker freight rates and tankship building (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
28. Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden
van 1923 tot en met 1938, samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I.,
onder leiding van Prof. Mr. P. Lieftinck (f 2,10)*
29. Dr. A. WINSEMIUS
Economische aspecten der internationale migratie (f 2,10)*
30. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Egalisatiefondsen en monetaire politiek in Engeland en Nederland (tweede druk) (f 2,10)*
31. M. J. SCHUT
Tinrestrictie en tinprijs (f 1,55)*

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. Haarlem

Verkrijgbaar in den boekhandel